

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ЕКОЛОГІЇ ТА МЕДИЦИНИ»
Кафедра соціальної медицини та гуманітарних дисциплін**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Юлія ДУДАРЕНКО

« 31 » серпня 2022р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

“ Філософія ”

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Другий(магістерський) рівень

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Магістр

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 22 Охорона здоров'я

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 222 Медицина

Розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри соціальної медицини
та гуманітарних дисциплін
Протокол № 1 від « 31 » серпня 2022 р.

Київ 2022

Робоча програма з **Філософії** для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти з спеціальності 222 Медицина.

Розробник: доцент, кандидат історичних наук Бистра М.О.

Погоджено

Перший проректор

(підпис)

Олександра СОРОКА
(ініціали та прізвище)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань _22 «Охорона здоров'я»	Нормативна
	Спеціальність: ___222___ _Стоматологія_	Рік підготовки 1-й
		Семестр 2-й
Загальна кількість годин – 60	Освітньо-кваліфікаційний рівень: ___магістр___	Лекції
		6 год.
Семінарські		
14год.		
Лабораторні		
год.		
Самостійна		
40 год.		
Індивідуальні завдання		
год.		
	Вид контролю:	
	Діф.залік	

Програма вивчення навчальної дисципліни “Філософія” складена відповідно до Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) до дипломної підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я»: зі спеціальності 221 «Стоматологія» та освітньої програми з навчальної дисципліни «Філософія». Вивчення дисципліни здійснюється в 2 семестрі I року навчання. Термін навчання за спеціальністю становить 5 років.

Навчальна дисципліна «Філософія» відіграє важливу роль у формуванні гармонійної особистості лікаря-громадянина незалежної держави, оскільки її вивчення забезпечує розвиток національної свідомості, загальної культури й соціалізації особистості. Включає в себе питання з історії філософії, онтології, гносеології, філософії та методології науки, етики науки, соціальної філософії.

Предметом вивчення навчальної дисципліни філософії є загальні принципи організації світобуття, кардинальні світоглядно-методологічні проблеми, потенційні шляхи розвитку цивілізації, проблеми гармонізації буття людини у природному та соціальному світі.

Міждисциплінарні зв'язки: історія України, історія української культури, історія медицини, психологія, медична деонтологія.

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри, які безпосередньо проводять заняття, або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою kshd@i.ua

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Філософія” є формування науково-філософського світогляду, сучасної культури мислення, синтезування отриманих знань із філософії, історії, психології, деонтології, вироблення вміння оцінити історико-філософську спадщину та застосувати її в сьогоденні, отримання знань сучасних філософських течій і напрямків та вироблення навичок їх оцінювати і застосовувати в науковій діяльності. Здобуття філософських знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для філософського аналізу складних проблем теоретичної та практичної медицини, продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння філософськими засадами, принципами, методологією наукової діяльності. Осмислення антропологічних проблем сучасності, сутності антропології як філософського напрямку, філософських засад наукової діяльності, клінічних досліджень та гуманістичних засад медичної теорії та лікарської практики.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Філософія” є:

ознайомлення здобувачів вищої освіти з досягненнями світової та вітчизняної філософської думки, творчістю та особистостями видатних мислителів давнини і сучасності, основними філософськими школами та напрямами у їх історичному розвитку, філософською термінологією; розширення кола знань про людину, природу, суспільство, культуру, цивілізацію, простір і час, основні закономірності руху та розвитку, рівні, види та історичні типи світогляду, свідомість та її структуру; ознайомлення з сучасними досягненнями теорії пізнання, філософської методології та

методології наукових досліджень, колом проблем філософської аксіології та антропології; підвищення культурно-освітнього рівня, ерудиції та загальної культури мислення шляхом демонстрації концепцій світобудови та множини підходів до визначення сутності буття та місця людини в ньому, розгляду різних космологічних та космогонічних теорій, визначення характерних рис основних соціокультурних парадигм тощо; закріплення навичок аналітичного мислення, розвиток вміння висловлювати та аргументувати власні думки, міркувати послідовно та логічно правильно, вести діалог і полеміку; світоглядна підготовка, яка передбачає не лише передачу знань, але й формування філософського світосприйняття, гуманістичних ціннісних настанов та орієнтацій, ідеалів добра та справедливості, а також національної самосвідомості. Сприяти гуманізації медичної діяльності, втіленню сучасних етичних принципів наукової діяльності та принципів Етичного кодексу вченого та лікаря України в медичну теорію та практику.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати : об'єкт, предмет і методи філософії, її понятійно-категоріальний апарат; основні вітчизняні та зарубіжні філософські школи, напрями, концепції світорозуміння; сутність та структуру людської психіки, її співвідношення з пізнавальною, моральною, естетичною та практичною діяльністю; філософсько-методологічний зміст сучасної медичної науки для застосування його у професійній теоретичній та практичній діяльності;

вміти : творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері психології, з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності, а також досягнень науково-технічного прогресу; об'єднувати методологічні можливості філософського та психологічного підходів у процесі розв'язання актуальних проблем розвитку об'єктивної реальності; застосовувати комплексний підхід до вирішення питань психологічного характеру, аналізу типових і нестандартних ситуацій, що виникають у процесі практичного застосування професійних знань; використовувати інноваційні технології на практиці; розвивати творчий потенціал, що спрямований на досягнення успіху у професійній діяльності, підтримувати прагнення до самовдосконалення та найвищої професійної майстерності.

1.4. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами Стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

загальні:

- здатність здійснювати теоретичний аналіз проблеми;
- здатність виявляти актуальні проблеми;
- здатність пропонувати та обґрунтовувати гіпотези;
- вміння аргументувати особисту точку зору;
- вміння опрацьовувати наукову літературу;
- вміння працювати в комп'ютерних мережах, збору, аналізу та управління інформацією;
- здатність сумлінно виконувати науково-професійні обов'язки, діяти відповідно до етичних мотивів;
- готовність діяти у відповідності до норм моралі та етичних принципів;

- вміння застосовувати теоретичні знання та набувати практичного досвіду при вирішенні життєвих та професійних завдань;
- здатність до налагодження професійної комунікації на засадах толерантності.

спеціальні (фахові, предметні):

- підтримувати прагнення до самовдосконалення та найвищої професійної майстерності;
- здатність до засвоєння теоретико-методологічного базису навчальної дисципліни;
- вміння вирішувати тестові завдання різної складності;
- вміння розв'язувати творчі завдання;
- вміння шукати та нагромаджувати інформацію з філософської проблематики;
- здатність реферувати першоджерела та наукові публікації з філософії;
- формувати філософські засади процесу логіко-методологічного аналізу при проведенні наукового дослідження та відповідний світогляд, що базується на досягненнях сучасної медичної наукової та філософської думки.

Результати навчання:

-формування всебічно розвиненої та гармонійної особистості майбутнього лікаря-громадянина демократичного суспільства, шляхом оволодіння базовим набором загальних та спеціальних компетентностей, теоретико-методологічними знаннями з дисципліни та практичними вміннями і навичками.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ЄКТС. Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» складається з 12 тем

3-х змістовних розділів.

Змістовий розділ 1. Історія філософії.

Тема 1. Філософія в духовній культурі суспільства.

Передумови виникнення філософії. Основні концепції походження філософії. Проблема виживання і досягнення повноцінного, гармонійного людського життя як системоутворюючий чинник філософії. Сутність філософських проблем, їх зв'язок з фундаментальними питаннями людського буття. Сенс життя, свобода, доля, напередвизначеність. Значення поняття “філософія”, становлення уявлення про його зміст. Філософія як мудрість, спосіб життя і тип філософствування.

Філософія та світогляд. Необхідність світогляду. Основне питання світогляду – питання про відношення людини і світу. Світогляд як форма духовно-практичного освоєння світу. Структура світогляду. Світогляд і світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Світогляд як форма самоусвідомлення людини. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, науковий, філософський світогляд. Міф як духовна передумова філософії та первісно-родового суспільства. Особливості міфології. Суспільно-історична природа релігії, її соціальні та гносеологічні функції. Зародження філософської думки. Загальне і особливе в історичних типах світогляду.

Специфіка філософського усвідомлення світу. Філософія як теоретичний світогляд, котрий обґрунтовує свої положення. Філософія як форма суспільної свідомості. Філософія як наука про буття,

природу, суспільство, мислення, пізнання, людину (відношення “людина – світ”). Філософія – квінтесенція духовної культури. Об’єкт філософії. Предмет філософії та його історична генеза. Основне питання філософії як філософська проблема. Зміст і структура основного питання філософії. Основне питання світогляду як основне питання філософії. Найбільш фундаментальні сутності світу – ідеальне та матеріальне. Питання про відношення ідеального та матеріального (свідомості, духу та матерії, буття) – теоретичне підґрунтя питання про відношення людини і світу. Особистісне і соціальне значення основного питання філософії. Альтернативні способи осмислення проблем буття. Філософія як дослідження світоглядно-методологічних проблем засобами раціонального мислення. Специфіка філософського підходу до розв’язання світоглядних питань – встановлення їх теоретичних підвалин. Філософія як соціокультурне явище, її загальні особливості у порівнянні з міфом, релігією, мистецтвом і наукою. Основні теми філософських роздумів: людина й світ, сутність і зміст людського існування. Соціальна та людино творча спрямованість філософського знання. Головні напрями у філософській думці. Основне питання сучасної філософії та його рішення. Соціальні умови зародження та розвитку різноманітних світоглядних систем і напрямків у філософії.

Філософія та медицина. Взаємодія методологічних і категоріальних систем філософії і медичної науки. Взаємозв’язок філософії та ідеології, філософії та політики, філософії і науки. Філософське обґрунтування справедливості, свободи, рівності, гуманізму та загальнолюдських цінностей. Сутність загальнолюдських цінностей у філософії. Людина як найвища цінність.

Соціальна і особистісна значущість філософії. Місце та роль філософії в сучасному соціокультурному просторі. Філософія, наука, мистецтво, культура. Масова культура і філософія. Світоглядна, методологічна, пізнавальна, ціннісно-орієнтаційна, прогностична, критична, соціально-практична функції філософії. Філософія, її смисло-життєві виміри та призначення. Гуманістична орієнтація філософії. Роль філософського знання у методологічній та світоглядній підготовці фахівців-професіоналів.

Тема 2. Східні та античні витоки філософської думки. Філософія Середньовіччя та доби Відродження

Передумови виникнення філософії у Стародавньому світі (Єгипет, Індія, Китай). Проблема першооснови світу, сприйняття світу та людини, «тілесність» людини. Східна і західна філософська парадигма. Особливості філософії Греції. Антична філософія (Фалес, Піфагор, Геракліт, Демокріт, Сократ, Платон, Арістотель, Епікур). Софісти і софізми. Особливості становлення античної діалектики, антропоцентричний період античної філософії. Зародження теорії юридичного позитивізму та концепції природного права, проблема обґрунтування моралі. Сократівська філософія, принципи етики, розуміння знання, місце дискусії у набутті знань, метод аргументації, розуміння щастя та блага.

Платон – засновник об’єктивного ідеалізму в історії європейської філософії. Вплив на філософію Платона сократівської, атомістичної та елейської традиції. Місце Арістотеля в історії античної філософії. Арістотель систематизатор всієї попередньої філософської думки.

Генеза філософських ідей епохи еллінізму та Римської імперії у зв’язку із занепадом полісу, виникненням нових форм політичних відносин, пануванням політичного безправ’я, осмислення

проблем окремого індивіда. Школи епікуреїзму (проблеми гедонізму, насолоди та моральності, атомізм), стоїцизм (стоїцистська програма відношення до життя, відокремлення етики від політики, концепція природного права, співвідношення людських та загального закону), неоплатонізм (динамічне поняття буття, переосмислення платонівської теорії еманациї).

Основні риси середньовічної філософії, її соціальні і релігійні основи (К. Тертулліан, А. Августин, Ф. Аквінський, П. Абеляр, Р. Бекон, Д. Скотт). Спростування та доповнення космоцентризму теоцентризмом. Проблема духовності як основна проблема середньовічної філософії, теоцентризм, богоподібність, духовність, гріховність. Три основні етапи розвитку: апологетика, патристика і схоластика. Боротьба між реалізмом та номіналізмом. Ідея Бога: природа, людина і держава як творення Бога; душа і тіло; розум і воля; концепція «священної» теорії. Філософія Фоми Аквінського.

Філософія Відродження (М. Кузанський, Дж. Бруно, Г. Галілей, М. Монтень, Н. Макіавеллі). Основні риси світогляду людини епохи Відродження. Пантеїзм, антропоцентризм, гуманізм філософії епохи Відродження, переосмислення розуміння діалектики античності. Відтворення характерних рис епохи у філософській і філософсько-правовій думці.

Тема 3. Філософія Нового часу та німецька класична філософія

Філософія Нового часу. Проблема методу пізнання у філософії (Ф. Бекон, Р. Декарт) і наукова революція XVII ст. (І. Ньютон). Емпіризм і раціоналізм (Ф. Бекон, Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Юм, Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц). Становлення механістично-матеріалістичної картини світу. Розуміння субстанції (Б. Спіноза). Ідеал людини і держави у філософії Просвітництва (Ш. Монтеск'є, Ф. Вольтер, Ж.-Ж. Руссо). Деїзм. Французький матеріалізм, місце і роль людини в суспільстві (Ж. Ламетрі, К.-А. Гельвецій, П. Гольбах, Д. Дідро).

Німецька класична філософія. Історичні умови формування класичної німецької філософії, її характерні риси та основна проблематика. Філософська система І. Канта: агностицизм, апіоризм. Теорія громадянського суспільства. Філософські позиції І. Фіхте. Філософська концепція Ф. Шеллінга. Філософія Г. Гегеля: створення діалектики як теоретичної системи, її історичне значення та обмеженість, суперечність між методом і системою у філософії Гегеля. Принцип тотожності буття і мислення, теологічна схема розвитку у філософії самовідчуження людської сутності. Вплив німецької класичної філософії на формування провідних філософських напрямів сучасності.

Історичні передумови та теоретичні витоки виникнення марксистської філософії. Основні етапи розвитку філософських поглядів К. Маркса та Ф. Енгельса. Матеріалістична діалектика та матеріалістичне розуміння історії у філософії марксизму. Концепція практики та проблема відчуження людини у філософії К. Маркса та Ф. Енгельса. Формування філософських поглядів В.І. Леніна. Вплив ідей В.І. Леніна на розвиток філософської думки після революції 1917 року.

Тема 4. Проблеми сучасної філософії.

Основні тенденції, напрями й риси сучасної світової філософії. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії кінця XIX - початку XX ст.

Формування нової філософської парадигми. Характерні риси епохи, їхнє відображення у філософській думці. Ідеологізація і політизація філософії. Захист і оновлення класичних філософських традицій: неотомізм (Ю. Бохенський, Ж. Марітен, Е. Жільсон, Т. де Шарден та ін.), неокантіанство (О. Лібман, Е. Кассіер, Г. Ріккерт та ін.), неогегельянство (Дж. Ройс, Б. Кроче, А. Ліберт та ін.).

Проблема раціонального та ірраціонального у філософії XX століття. Особливості розмежування раціоналізму та ірраціоналізму. Спроба дослідження проблеми нераціонального (воля,

інтуїція, підсвідоме) з позицій ірраціоналізму. Містичні підходи у філософському аналізі. Філософські проблеми психоаналізу (З. Фрейд). Психоаналіз і неофрейдизм (К. Юнг, А. Адлер, Е. Фромм та ін.). Душа і психіка. Феномен “Я”, його пояснення. Душа, дух, духовний світ. Свідомість, несвідоме, совість. Почуття, розсудок, розум. Страждання, страх, воля. Віра, надія, любов.

Екзистенційна філософія та її основні різновиди: екзистенціалізм (С. К'єркегор, М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю та ін.), персоналізм (П.П. Боун, З.Ш. Брайтмен, Е.Мунье та ін.), філософська антропологія; «філософія життя» (В. Дільтей, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше), філософія німецького романтизму (Е. Ротхакер, О. Больнов). Культурно-історичні передумови становлення екзистенціалізму. Проблема буття людини і буття світу: людина в умовах відчуження, соціальних криз і граничних ситуацій – сутнісна особливість проблематики екзистенціальної філософії.

Сутність людини як заданість процесом існування в суспільстві і культурі. Душа і екзистенція. Первинність існування щодо сутності. Часовість, кінченість екзистенції. Екзистенція як існування на межі сущого і буття. Буття “в собі і для себе”, “тут-буття”. Трансцендування і трансценденція. Творчість і самотворення. Свобода і відповідальність. Існування і комунікація. Існування аутентичне і неаутентичне. Істинний вимір існування. Проблема “пограничних ситуацій” в есенціалізмі і екзистенціалізмі. Душа, екзистенція як постійна самонеузгодженість і жива суперечність. Діалектика і метафізика як альтернативні орієнтири упорядкування духовного світу.

Вирішення проблеми життя і смерті, сутності та існування людини з позицій екзистенціалізму. Проблема сенсу людського буття. Смысл і абсурд. Цінності. Цінність і оцінка. Проблема онтологічного статусу цінностей та їх роль в існуванні людини.

Проблема знання, мови та розуміння в сучасній філософії. Осмислення раціональності у феноменології Е. Гуссерля. Іntenціональність та метод редуцції у філософії. Неопозитивізм (Л. Вітгенштейн, Г. Райхенбах, Р. Карнап, Б. Рассел). Структуралізм (К. Леві-Стросс, М. Фуко, Ж. Лакан та ін.), герменевтика (Х.-Г. Гадамер, П. Рікбор, К. Апель). Вплив постпозитивізму на розвиток сучасної науки. Філософія глобальних проблем (А. Печчеї, А. Кінг, Л. Браун, Д. Форрестер та ін.). Філософія техніки (Х. Шельскі, Ф. Рапп, Г. Рополь та ін.).

Генеza релігійної філософії ХХІ століття, її основні напрями, принципи, риси. Особливості сучасного неотомізму. Суперечності сучасної релігійної філософії. Повернення від теоцентризму до антропоцентризму. Персоналізм (П.П. Боун, З.Ш. Брайтмен, Е.Мунье та ін.).

Тема 5. Історія української філософії.

Українська філософська думка як явище світової культури. Культурно-історичні передумови становлення світогляду давніх слов'ян: давньослов'янська міфологія, запровадження християнства. Своєрідність філософії в системі культури Київської Русі (Іларіон Київський, Данило Заточник, Кирило Новгородець, Кирило Філософ, Клим Смолятич). Філософія доби формування українського етносу: а) філософська думка періоду татаро-монгольської навали; б) ідеї аеропагітики, неоплатонізму, ісихазму; в) філософські ідеї в політико-правовій та етнорелігійній думці (Станіслав Оріховський-Роксолан, Христофор Філарет, Іван Вишенський, Віталій з Дубна, Ісайя Копинський, Пилип Орлик, Касіян Сакович та ін.).

Розвиток філософії в Києво-Могилянській академії (І. Гізель, Ф. Прокопович, Г. Щербацький та ін.). Г. Сковорода – засновник української класичної філософії. Філософія українського Просвітництва (Т. Осиповський, І. Тимковський, В. Каразін, М. Максимович, І. Ризький та ін.).

Романтизм в Україні, його зв'язок із класикою. Проникнення ідей німецької класичної філософії в Україну в першій половині XIX ст.: П.Лодій, Й.Шад, Д.Велланський (Кавунник), А.Дудрович та інші. Український романтизм (М. Гоголь, М. Костомаров, П. Куліш та ін.). Філософські погляди Т.Шевченка.

Два напрями професійної (класичної) філософії в Україні XIX-XX ст. - духовно-академічний і університетський. М. Карпов, Й. Міхневич, П. Авсенєв, О. Новицький, С. Гогоцький, П. Юркевич, П. Ліницький, О. Гіляров, Г. Челпанов, О. Козлов, М. Трубецької, В. Зеньковський, Г. Шпет. Філософські ідеї вчених-природознавців кінця XIX - початку XX ст. (М. Авенаріус, М. Шіпер та ін.). Філософські погляди О. Потебні, С. Подолинського, М. Драгоманова, В. Антоновича.

Екзистенційно-романтична філософська хвиля початку XX ст. Особливості філософського світогляду видатних українських письменників кінця XIX – початку XX століття (П. Грабовський, М. Коцюбинський, Леся Українка, І. Франко та інші.). Вчення про ноосферу В. Вернадського.

Культурно-філософський підйом 20-х років XX ст. («розстріляне відродження»). Творчість М. Хвильового, М. Зерова, О. Досвітнього, Є. Плужника, Г. Косинки, Д. Фалоківського та ін.). Філософія національної самобутності (В. Винниченко, М. Грушевський, Д. Донцов, З. Зеньківський, В. Липинський та ін.). Філософський доробок Д. Чижевського.

Філософія українських «шістдесятників» («друге відродження»). Розробка філософських проблем в умовах розбудови української державності. Місце і роль філософії у відродженні духовної культури українського народу.

Змістовний розділ 2. Онтологія, гносеологія, антропологія

Тема 6. Онтологія: філософські проблеми буття.

Буття світу та людини як проблема онтології. Виникнення і внутрішня логіка проблеми буття. Духовно-практичний та світоглядний характер проблеми буття. Специфіка філософського розуміння буття, зміст категорії буття та матерії в різних історико-філософських системах. Взаємозв'язок буття і небуття (ніщо). Буття як реальність та абстракція. Буття світу як основа й передумова його єдності. Світ як сукупна реальність, єдність природи і людини, матеріального світу і людського духу.

Основні форми буття. Діалектика буття речей, процесів і станів природи.. Поняття природи. Жива і нежива природа, їх якісна відмінність та взаємозв'язок. Основні рівні організації неживої, живої та соціально організованої матерії. Зв'язок різних рівнів організації матерії, їх якісна специфіка. Філософія про різноманіття та єдність світу. Природа і суспільство. Специфіка буття людини в природі та суспільстві. Буття культури («другої природи»). Буття духовного (ідеального) і його форми (індивідуалізоване і позаіндивідуалізоване духовне). Буття свідомого і несвідомого. Буття соціального як єдності індивідуального і суспільного буття.

Проблема субстанції. Буття та субсистенція, субстрат. Дуалізм і монізм. Історико-філософська генеза уявлень про матерію. Філософське визначення матерії. Матерія і речовина. Сутність природничо-наукових уявлень про матерію. Методологічне значення поняття матерія для пізнання природи, суспільства, практичної діяльності. Вчення про невичерпність матеріального світу. Основні рівні організації матерії. Природничонаукове уявлення про будову, властивості буття матерії та їх взаємозв'язки.

Рух як спосіб існування матерії. Основні властивості руху та їх співвідношення. Об'єктивність, абсолютність і відносність руху. Рух і розвиток. Основні форми руху, їх специфіка і взаємозв'язок. Сучасна наука про проблему класифікації форм руху. Поняття простору та часу, їх основні властивості. Просторово-часові характеристики матеріального і ідеального світу. Субстанційна і реляційна концепції простору та часу, їх світоглядна і методологічна основи. Роль теорії відносності (А. Ейнштейн) у сучасному розумінні простору та часу. Культурно-історичний та соціально-практичний зміст простору та часу як атрибутів соціальної форми руху. Методологічне значення понять буття, матерії, руху, простору й часу для пізнання суспільства та діяльності юриста, працівників правоохоронних органів.

Основні концепції походження свідомості. Свідомість як субстанція. Свідомість як функція мозку і відображення дійсності. Феноменологічна концепція свідомості. Сутність діалектико-матеріалістичної концепції свідомості: трудова діяльність, суспільні відносини. Сутність “психоаналітичної” концепції З. Фрейда: несвідоме (“воно”), надсвідоме (“над-Я”) та свідоме (“я”). Т. де Шарден про походження свідомості.

Духовний вимір людського буття. Поняття нової філософської онтології. Онтологічні виміри духу. Знаково-символічна форма буття духу. Поняття “душі” та її роль в осмисленні внутрішнього світу людини. Сутність духовного. Сучасна наука про походження свідомості. Біологічні передумови виникнення свідомості. Відображення як загальна властивість матерії. Еволюція форм відображення, форми та етапи розвитку відображення в неживій та живій природі. Відображення та інформація. Психіка як форма відображення людиною навколишнього світу. Природа психічного образу.

Свідомість як продукт суспільного розвитку. Праця, мова, спілкування як необхідні умови виникнення та розвитку свідомості. Свідомість – вища форма творчого відображення світу у різних формах психічної й предметної діяльності. Сутність свідомості та проблема ідеального. Ідеальне як специфічне відображення світу, продукт свідомої діяльності людини. Втілення ідеальних образів і цілей у діяльності людини. Об'єктивація свідомості. Структура свідомості. Свідомість як сукупність знань, пізнавальних образів, емоцій, волі, психіки. Свідомість і самосвідомість. Структура самосвідомості, її роль у розвитку людини. Місце інтуїції у структурі свідомості. Пізнавальна, емоційна, мотиваційно-вольова сфери свідомості. Рівні психічного життя людини: несвідоме, підсвідоме, свідоме.

Свідомість і мислення. Мислення і мова. Вчення про рефлекс та аналізатори, “першу” і “другу” сигнальні системи. Мозок людини, його значення в розумових процесах. Мислення як опосередковане відображення дійсності. Мова як спосіб існування думки. Природні та штучні мови. Формування штучних мов. Функції мови. Єдність і розбіжність мислення та мови. Комп'ютерний світ як нова реальність. Сутність і перспективи штучного інтелекту. Основні функції свідомості. Роль свідомості в пізнанні й професійній діяльності юриста.

Суспільна свідомість як відображення суспільного буття. Відносна самостійність суспільної свідомості. Онтологія і структура суспільної свідомості.

Види, типи, рівні, форми суспільної свідомості. Суспільна та індивідуальна свідомість. Буденно-практична й науково-теоретична свідомість. Форми свідомості: філософська, політична й економічна, право та правосвідомість, моральна, естетична, релігійна, наукова свідомість.

Тема 7. Гносеологія: філософські проблеми пізнання.

Епістемологія: предмет, структура і завдання. Співвідношення теорії пізнання, гносеології і епістемології. Якщо гносеологія розгортає свої уявлення навколо опозиції суб'єкт-об'єкт, то для епістемології базовою є опозиція об'єкт-знання. Епістемологія - філософсько-методологічна дисципліна, у якій досліджується знання, його будова, структура, функціонування і розвиток. Основні епістемологічні проблеми: як улаштоване знання; які механізми його об'єктивації і реалізації в науково-теоретичній і практичній діяльності та ін..Онтологія і гносеологія. Роль пізнання в контексті людського існування. Еволюція епістемології: від питань про пізнаваність метафізичних реалій до проблем наукового пізнання. Предмет гносеології і епістемології та їх методи.

Поняття пізнання. Рушійні сили пізнання. Проблема визначення меж процесу пізнання. Структура пізнавального процесу. Пізнання як відображення, відношення, (комунікація) і діяльність. Структурні складові пізнавальної діяльності (об'єкт, суб'єкт, мета, засоби, результати). Суб'єкт і об'єкт пізнання, їх неподільність. Засоби пізнання. Види пізнавальної діяльності: чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне. Стихійне пізнання і його особливості. Здоровий глузд як основа теорії пізнання. Складники здорового глузду. Види знання. Повсякденне знання і його особливості. Повсякденне знання і повсякденна мова. Повсякденне знання у відношенні до наукового і філософського знання. Зростання і поглиблення знань як результат пізнавальної діяльності. Перехід від незнання до знання і від нього - до практики як основний зміст пізнавальної діяльності людини.

Проблема пізнання в історії філософії.. Класична і неklasична теорії пізнання. Скептицизм і агностицизм. Проблема предмету пізнання: реалізм і пізнавальний ідеалізм. Наївний реалізм. Критичний реалізм. Суб'єктивний ідеалізм. Декарт, Берклі, Юм. Загроза соліпсизму. Феноменалізм. Об'єктивний ідеалізм. Марбурська школа: Г.Коген, П.Наторп, Е.Кассіерер.

Проблема походження або джерела пізнання: раціоналізм і сенсуалізм. Метафізичний раціоналізм Платона і Демокріта. Математичний раціоналізм Декарта, Гоббса, Спінози. Сенсуалізм Локка, Юма. Спроби подолання крайнощів раціоналізму і сенсуалізму: Ляйбніц. Позиція І.Канта. Роль інтуїції в пізнанні. Інтелект і інтуїція: А.Бергсон.

Проблема істини у філософії і юриспруденції. Поняття істини і омани, фальші. Класична і неklasичні теорії істини. Критерії та провідні теорії істини: прагматична, когерентна, кореспондентна.

\

Істина як процес, результат та передумова розвитку пізнавального процесу. Аналіз постмодерного заперечення істини. Об'єктивність істини та її критерії. Конкретність істини. Діалектика абсолютної і відносної істини. Критерій істини в філософії і кримінальному праві. Істина і метод. Істина і буття.

Догматизм і релятивізм як неадекватне пізнання. Проблема помилковості у пізнанні. Принципи перевірки знання: верифікація, фальсифікація, фалібілізм, критичний раціоналізм. Іронія: позиція щодо істини у Р.Рорті.

Пізнання в контексті соціально-практичної життєдіяльності. Проблема практики в історії філософії. Структура практики, її різновиди. Праця, спілкування, практична діяльність. Можливості і межі практики як критерія істини. Значення практики для пізнання. Творчість як конструктивний принцип пізнання. Сенсуалізм, раціоналізм і прагматизм як альтернативи науково-філософському

розумінню сутності пізнавального процесу. Практика як відтворення і практика як творчість. Індивідуальні та суспільні сторони практики. Практика і культура. Людинотворча функція практики.

Тема 8. Проблеми філософської методології.

Проблема методу в філософії. Методи, їх різновиди та класифікація. Методологія як теорія методу. Багаторівневість методологічного знання. Наука і філософія, логіка. Поняття “картини світу”. Форми наукового пізнання. Факт. Теоретична і політична заангажованість наукових фактів. Проблема. Ідея як форма синтезу знання. Гіпотеза. Концепція. Теорія і її атрибути. Види і структура наукових теорій. Місце філософських методів серед спеціальних (міжгалузевих, галузевих наукових методів) і загальнонаукових методів. Етапи розвитку філософської методології. Філософія науки. А. Уайтхед і Б. Расел. Р. Карнап і А. Тарський. Г. Башляр, І. Лакатош, С. Тулмін, К. Поппер. Київська школа філософії науки: П. Копнін, М. Попович, С. Кримський. Роль парадигм в науці. Ньютонокартезіанська парадигма. Парадигма некласичної науки. Т. Кун. Формування постнекласичної парадигми. П. Фейерабанд. Філософська методологія як система принципів і способів організації теоретичної та практичної діяльності. Сутність філософської методології як науки, системи світоглядних настанов і методологічного підґрунтя юридичних наук, практичної діяльності працівників органів внутрішніх справ.

Діалектика як система принципів, законів і категорій. Зміст основних законів і категорій діалектики. Проблема законів діалектики. Поняття закону. Класифікація законів. Закон як вираження внутрішніх, суттєвих зв'язків матеріальних і духовних процесів. Основні закони діалектики, їх змістовний аналіз. Закон єдності та боротьби протилежностей. Закон взаємного переходу кількості та якості. Закон заперечення заперечення. Філософські суперечки навколо законів діалектики та її принципів. Специфіка прояву законів діалектики в професійній діяльності юриста. Вимоги до діалектичної логіки, їх методологічне значення для розгляду обставин справи в кримінальному процесі. Основні функції діалектики: онтологічна, гносеологічна, логічна, методологічна, світоглядна, праксеологічна (соціально-перетворююча).

Категорії діалектики та інших методів сучасної філософії як відображення розмаїтості буття. Одиначне і загальне. Явища та сутність. Діалектичні закономірності. Форма і зміст. Причина та наслідок. Елементи й структура. Структурні зв'язки. Поняття системи, принцип системності. Системний характер і механізм процесу розвитку. Системний підхід в науці, практиці, діяльності органів внутрішніх справ. Можливість та дійсність. Свобода та необхідність. Концепція детермінізму. Суцце і належне. Суцце і обов'язкове. Суцце і можливе. Онтологія людського буття та діалектика негативності і заперечення. Сучасні концепції діалектики. “Негативна” діалектика (Т. Адорно, Г. Маркузе). Нелінійність, альтернативність розвитку.

Розвиток як результат предметно-практичної, цілеспрямованої діяльності людей. Значення законів, категорій та принципів діалектики у пізнанні й практичній діяльності медика.

Тема 9. Сучасна філософська антропологія.

Сучасна філософська антропологія людини (М.Шеллер, Г.Плеснер, А.Гелен та ін.). Еволюційна теорія Дарвіна і сучасна антропологія. Концепція неотомізму про сутність людини. (Тейяр де Шарден). Соціологічні теорії: К.Маркс і М.Вебер. Психологічні теорії. Фрейдистська

концепція. Теорія архетипів К.Юнга. Архетипи української культури: Дім – Поле – Храм (за С.Б.Кримським). Гуманістична психологія: В.Франкл.

Поняття «ментальність» у сучасному соціально-гуманітаному пізнанні. Ментальність як національний характер (А. де Токвіль), форма і тип мислення («первісна ментальність» у Л.Леві-Брюля), соціальний характер (Е.Фромм), важливий й універсальний інструментарій наукового пізнання соціокультурних спільнот (Л.Февр). Ментальність як глибинний рівень свідомості, від якого залежить специфіка світосприймання, світобачення, орієнтація і поведінка людини (спільноти) в реальності.

Обмеженість науки у вивченні людини. Проблема сутності людини і її існування. Раціональний і нерациональні погляди на сутність людини в історії філософії. Класична, неklasична (модерна) і постмодерна філософія про сутність і існування людини. Іманентність і трансцендентність людини. Буття в собі і буття у світі (Х. Ортега-і-Гассет).

Свобода й відповідальність. «Свобода-від» і «свобода-для» (Е.Фромм). Культура індивідуалізму і «культ особистості» як суспільне явище, його суб'єктивні й об'єктивні основи. Проблема особистої унікальності. Творчість і креативність як способи самореалізації особистості.

Філософська проблема життя й смерті. Проблеми життя та смерті в духовному досвіді людства. Самоцінність людського життя. Сенс життя. Соціальна та біологічна тривалість людського життя; смерть, безсмертя. Щастя й доля людини.

Самоцінність людського життя. Скінченність людського буття як онтологічна основа визначення його сенсу. Сенс життя. Індивідуальний і суспільний сенс життя. Проблема втрати сенсу життя. М.Шлемкевич про "загубленість" української людини. Пошук і творення сенсу життя.

Змістовний розділ 3. Соціальна філософія.

Тема 10. Філософія суспільства.

Особливості філософського пізнання суспільства. Проблема побудови теоретичних моделей суспільства. Основні концепції виникнення та розвитку суспільства: теологічна, патріархальна, натуралістична, технократична, соціопсихологічна. Теорія соціальної (М. Вебер, Т. Парсонс) та предметної (К. Маркс) дій тощо. Розвиток суспільства як природно-історичний процес зміни суспільно-економічних формацій (К. Маркс), соціальних систем (Т. Парсонс), стадій "економічного зростання" (У. Ростоу), еволюції типів культури (М. Вебер, П. Сорокін), локально-цивілізаційних циклів (А. Тойнбі). Суспільство як підсистема об'єктивної реальності. Соціальна форма руху матерії та її відмінності від процесів живої й неживої природи.

Феномен соціального. Соціум як історичний процес. Соціальне буття людини як реальний життєвий процес. Предметність, діяльність і спілкування – форми існування соціуму. Типи соціальної дії: афективна, традиційна, ціннісна, раціональна, цілераціональна (М. Вебер). Суспільство як самоорганізована система. Функціонування суспільства як природно-історичний процес. Географічне середовище та його роль у житті суспільства. "Географічний детермінізм", "геополітика". Біосфера. Вчення Т. де Шардена і В. Вернадського про ноосферу. Критерії прогресивного розвитку суспільства. Суспільство як система, що саморозвивається. Співвідношення стихійного і свідомого; необхідне й випадкове у діяльності людей і розвитку суспільства. Суб'єктивізм і волюнтаризм у суспільному розвитку суспільства. Історія суспільства як розвиток діяльності людей, що переслідують свої цілі.

Філософське осмислення історичної проблематики. Філософські традиції пізнання історії. Проблема методології визначення об'єктивних підвалин виявлення конкретно-історичних типів суспільства. Поняття світового історичного процесу. Природа, структура та проблема періодизацій історичного процесу. Лінійні та циклічні моделі розвитку історії. Ідея поступу в історії. Еволюціонізм і неоеволюціонізм про універсальність суспільної еволюції. Постановка питання про

«кінець історії» у новітній філософії. Матеріальні та духовні передумови становлення цивілізацій, зовнішні та внутрішні фактори їх розвитку. Історичні спільності людей.

Спрямованість історичного процесу. Проблема побудови теоретичних моделей суспільства. Розвиток суспільства як природно-історичний процес зміни суспільно-економічних формацій /К.Маркс/, соціальних систем /Т.Парсонс/, стадій «економічного росту» /У.Росту/, еволюції типів культур /М.Вебер, П.Сорокін/, круговороту локальних цивілізацій /А.Тойнбі/.

Сучасна цивілізація, її особливості й суперечності. Західна стратегія розвитку цивілізації. Теорія локальних цивілізацій. Техніка й цивілізація. Сучасна цивілізація та її технологічні характеристики. Проблема кризи цивілізації та шляхів виходу з неї. Діалектика цілісності та суперечності сучасного світу. Матеріальне та ідеальне, суб'єктивне та об'єктивне в суспільстві.

Ідея прогресу в історії соціальної філософії. Прогрес як еволюція розуму, культури, духовності людини/М.Кондорсе/. Неможливість прогресу /Платон/. Сутність діалектико - матеріалістичної концепції прогресу, її вихідні принципи. Матеріальні основи та духовне забезпечення прогресу. Рушійні сили, критерії та головні напрями прогресу. Ступені прогресу. Заперечення прогресу в історії. Прогрес як еволюція жорстокості /В.Енгельгард/. Перспективи прогресу.

Концепція постіндустріального суспільства (Д. Белл, Г. Кан, З. Бжезинський, А. Тоффлер, Ж. Фурастьє, А. Турен). Соціальна теорія інформації. Поняття інформаційного суспільства. Технологічний, комунікативний та соцієнтальний підходи до розуміння інформаційного суспільства. Ознаки інформаційного суспільства. Актуальні проблеми сучасного інформаційного суспільства.

Глобалізація в контексті постіндустріальної реальності. Сучасне розуміння сутності глобалізму як головного явища епохи. Світовий порядок на початку ХХІ ст. Техногенні й інформаційні фактори радикального перетворення відносин у сучасному світі. Комп'ютеризація й інформатизація. Пошуки вирішення політичних, екологічних, демографічних, соціально-правових та інших глобальних проблем для виживання людства в умовах інтегрованого і цілісного світу. Глобальні проблеми в сучасній Україні та можливості їх вирішення.

Тема 11. Сучасні філософські проблеми цивілізації і культури.

Філософське розуміння поняття культури. Основні концептуальні підходи до визначення культури у філософії культури та культурології. Культура як «сукупність символів» /М.Вебер/, «форма розумової діяльності» /Е.Кассіер/, «прояв релігійного духу» /Ж.Марітен/, «система комунікацій» /К.Леві-Строс/, «інтелектуальний аспект штучного середовища» /А.Моль/. Основні моделі культури: натуралістична, класична, некласична (модерністська), постмодерністська. Функції культури. Поняття культури як надбання людства, засіб самоствердження людини в світі шляхом творчої матеріальної та духовної діяльності. «Людський вимір» культури. Культура, «антикультура», «контркультура».

Структура культури. Матеріальна та духовна культури. Поняття «духовної культури» суспільства. Структура і функції духовної культури. Духовна культура в контексті класових та загальнолюдських пріоритетів. Духовна свобода особистості. Духовне життя суспільства: поняття і структура. Духовне виробництво, суспільна свідомість, духовна культура. Духовне виробництво свідомості. Суспільний характер духовного виробництва. Гуманістична спрямованість культури. «Ідеологізація» та «деідеологізація» культури.

Основні підходи до розуміння цивілізації. Ідея демаркації культури і цивілізації (Ф. Тьонніс, Ф. Ніцше, О. Шпенглер, Г. Маркузе). Співвідношення культури і цивілізації. Типи цивілізацій:

космогенна, техногенна (індустріальна), антропогенна (інформаційне суспільство). Проблема періодизації та типологізації культури. Основні підходи до типології культури. Криза культури як об'єктивне явище суспільно-історичного розвитку. Аналіз причин руйнації культурно-духовних начал. Критерії «кризовості» соціокультурного простору. Внутрішні і зовнішні чинники кризи культури. Сучасна антропологічна криза. Шляхи подолання культурної кризи і перспективи розвитку культури.

Тема 12. Філософія медицини.

Філософія медицини як частина філософії науки. Зв'язок філософії і медицини як науки. Видатні науковці медики-філософи. Предмет, структура та функції філософії медицини. Філософія медицини як окрема наука, що вивчає закони онтології, етики і теорії пізнання в галузі медицини, пізнавальну сторону медицини, її роль у розвитку суспільства і соціальної сфери. Філософія медицини узагальнює в систему понять значення опозиції «культура та природа» як головний інструментарій в медицині, місце медицини в суспільному житті, визначення людини через призму «біо-влади» в епоху біотехнологій. Філософсько-методологічні проблеми сучасної медицини. Проблема гуманізації сучасної медицини. Моделі здоров'я (традиційна наукова, валеологічна, психосоматична, екологічна, біоетична та ін.). Філософські передумови виникнення біоетики: внесок філософії життя в розвиток біоетики: біологізм (Ф. Ніцше), інтуїтивізм (А. Бергсон). Проблема цілісності у сучасній медицині. Холістична медицина. Аксиологічні питання сучасної медицини. Філософія трагсгуманізму та біоетика. Гуманізація діяльності лікаря. Медицина та науково-технічний прогрес. Світоглядно-етичні аспекти використання нових біомедичних технологій. Взаємовідношення традиційної та нетрадиційної медицини.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних розділів і тем	усього	Кількість годин				
		лекц.	сем.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий розділ 1. Історія філософії						
Тема 1. Філософія в духовній культурі суспільства.	4	2				2
Тема 2. Східні та античні витoki філософської думки. Філософія Середньовіччя та доби Відродження.	6					6
Тема 3. Філософія Нового часу та німецька класична філософія.	4		2			2
Тема 4. Проблеми сучасної філософії.	4		2			2

Тема5. Історія української філософії. Змістовий розділ 2. Онтологія, гносеологія, антропологія	6					6
Тема 6. Онтологія: філософські проблеми буття.	4		2			2
Тема7.Гносеологія: філософські проблеми пізнання.	6	2	2			2
Тема 8. Проблеми філософської методології.	6					6
Тема 9. Сучасна філософська антропологія.	4		2			2
Змістовний розділ 3. Соціальна філософія.						
Тема 10. Філософія суспільства.	4	2				2
Тема 11. Сучасні проблеми цивілізації і культури.	4		2			2
Тема 12. Філософія медицини.	6					6
Підсумковий контроль	2		2			
Разом годин	60	6	14			40
Кредитів ECTS –3,0						

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема1. Філософія в духовній культурі суспільства.	2
2.	Тема7.Гносеологія: філософські проблеми пізнання.	2
3.	Тема 10. Філософія суспільства.	2
	Разом:	6

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема3. Філософія Нового часу та німецька класична філософія.	2
2.	Тема4. Проблеми сучасної філософії.	2
3.	Тема 6. Онтологія: філософські проблеми буття.	2
4.	Тема7. Гносеологія: філософські проблеми пізнання.	2
5.	Тема 9. Сучасна філософська антропологія	2
6.	Тема 11. Сучасні проблеми цивілізації і культури.	2
	Підсумковий контроль	2
	Разом:	24

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Філософія в духовній культурі суспільства.	1
2.	Тема 2. Східні та античні витоки філософської думки. Філософія Середньовіччя та доби Відродження.	6
3.	Тема3. Філософія Нового часу та німецька класична філософія.	1
4.	Тема4. Проблеми сучасної філософії.	2
5.	Тема5. Проблеми історії української філософії.	6
6.	Тема 6. Онтологія: філософські проблеми буття.	2
7.	Тема 7. Гносеологія: філософські проблеми пізнання.	1
8.	Тема 8. Проблеми філософської методології.	4
9.	Тема 9. Сучасна філософська антропологія.	1
10.	Тема 10. Філософські проблеми суспільства.	1
11.	Тема 11. Сучасні проблеми цивілізації і культури.	1
12.	Тема 12. Філософія медицини.	4
	Разом:	30

7. Методичне забезпечення:

- Навчальний контент (конспект або розширений план лекцій), плани практичних (семінарських) занять, самостійної роботи, питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь студентів.

- Методичні рекомендації для студентів з навчальної дисципліни «Історія України та української культури»

- Завдання для самостійної роботи студентів

- Підручники, навчальні посібники, електронні ресурси.

- Відеоматеріали, репродукції творів образотворчого мистецтва, документальні і художні фільми.

8. Методи навчання: пояснювально-ілюстративний – студенти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через інформаційно-комунікаційні технології; **метод проблемного викладу** передбачає створення проблемної ситуації та активну самостійну діяльність студентів у її розв'язанні, що веде до ґрунтовного засвоєння і закріплення наукових положень, розвиває творче мислення і здатність до самостійної діяльності; **частково-пошуковий (евристичний) метод** полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або сформованих самостійно) пізнавальних завдань.

9. Методи контролю: попередній контроль (діагностика вихідного рівня знань студентів); поточний контроль (діагностика якості засвоєння матеріалу студентами з окремих тем та змістових модулів); підсумковий контроль (загальна діагностика якості знань та навичок студентів у відповідності до гуманітарної компоненти підготовки фахівців магістерського рівня).

При перевірці засвоєння теми студенту присвоюються за традиційною системою бали: «5», «4», «3», «2». Оцінка виставляється не лише за одноразовий виступ студента, а за суму відповідей, які студент дає під час заняття, постановку питань, демонструючи при цьому обізнаність з матеріалом.

Оцінювання здійснюється згідно з критеріями, що зазначені в робочій навчальній програмі дисципліни.

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка «5» - виставляється за умови, коли студент знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами, дає вичерпно точні та ясні відповіді без будь яких навідних питань, викладає матеріал без помилок і неточностей, вільно вирішує всі ситуаційні задачі різного ступеня складності, бере активну участь в дискусії та обговоренні тематичних питань під час практичних занять, демонструючи володіння матеріалом основних та додаткових джерел інформації.

Оцінка «4» - виставляється у випадку, коли студент знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання студент відповідає без помилок. Вирішує ситуаційні задачі, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках, бере участь в обговоренні тематичних питань під час практичних занять, демонструючи володіння матеріалом основних та рекомендованих джерел інформації.

Оцінка «3» - ставиться студентові на основі його знань основного змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Студент спроможний вирішувати видозмінені (спрощені)

завдання за допомогою навідних питань, вирішує ситуаційні задачі, відчуваючи складнощі у простих випадках, не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно, намагається взяти участь в обговоренні окремих тематичних питань під час практичних занять.

Оцінка «2» - виставляється у випадках, коли знання і вміння студента не відповідають вимогам «задовільної» оцінки; студент пасивно стежить за ходом обговорення тематичних питань, не беручи в ньому участь, має явні труднощі при відповіді на прямі питання викладача.

10. Форма підсумкового контролю.

Підсумковий контроль успішності навчання здійснюється на останньому практичному занятті в усній формі.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку на останньому семінарському занятті з метою встановлення змісту знань студентів за обсягом, якістю та глибиною, а також вміннями застосувати їх у практичній діяльності. До заліку допускаються студенти, які не мають пропущених невідпрацьованих занять та з середньою оцінкою за поточну успішність не нижче 3,0.

Середня оцінка конвертується у бали ЄКТС.

Таблиця 1. Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються заліком)

4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала
5	200	4,47	179	3,94	158	3,42	137
4,97	199	4,45	178	3,92	157	3,4	136
4,95	198	4,42	177	3,89	156	3,37	135
4,92	197	4,4	176	3,87	155	3,35	134
4,9	196	4,37	175	3,84	154	3,32	133
4,87	195	4,35	174	3,82	153	3,3	132
4,85	194	4,32	173	3,79	152	3,27	131
4,82	193	4,3	172	3,77	151	3,25	130
4,8	192	4,27	171	3,74	150	3,22	129
4,77	191	4,24	170	3,72	149	3,2	128
4,75	190	4,22	169	3,7	148	3,17	127
4,72	189	4,19	168	3,67	147	3,15	126
4,7	188	4,17	167	3,65	146	3,12	125
4,67	187	4,14	166	3,62	145	3,1	124
4,65	186	4,12	165	3,6	144	3,07	123

4,62	185	4,09	164	3,57	143	3,05	122
4,6	184	4,07	163	3,55	142	3,02	121
4,57	183	4,04	162	3,52	141	3	120
4,55	182	4,02	161	3,5	140	Менше 3	Недостатньо
4,52	181	3,99	160	3,47	139		
4,5	180	3,97	159	3,45	138		

**Розподіл балів, які отримують студенти
Шкала оцінювання: національна на ECTS**

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		Кількість студентів
		для екзамену, диф. заліку	для заліку	
180-200	A	відмінно	зараховано	10%
170-179,99	B	добре		25%
160-169,99	C			30%
141-159,99	D	задовільно		25%
120-140,99	E			10%
100-119,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	
1-99,99	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

11. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Антропологічний матеріалізм Л.Фейєрбаха.
2. Антропоцентричний та гуманістичний характер філософії епохи Відродження.
3. Атомістичний матеріалізм Левкіпа-Демокріта.
4. Буття людини як світоглядна проблема.
5. Взаємозв'язок права і справедливості.
6. Вчення Платона про державу і право.
7. Генеза предмету філософії в історичному розвитку.
8. Діалектика демократії, влади і свободи.
9. Діалектика і метафізика як основні філософські методи.
10. Діалектика та її історичні типи.
11. Діалектика як система, її основні принципи, закони і категорії
12. Досократівська доба Античної філософії (мілетська школа, Піфагор, Геракліт, елейська школа).
13. Емпіризм філософії Ф.Бекона. Проблема пошуку нового методу пізнання.
14. Загальна характеристика основних законів діалектики.
15. Загальна характеристика основних напрямів сучасної західної філософії.
16. Ідеалізм, його специфіка та види.
17. Історичні типи світогляду, їх особливості.
18. Історичні типи філософії: основні ідеї і принципи.

19. Лінія Платона та лінія Демокріта в античній філософії.
20. Людиномірність і поліфонічність предмету філософії.
21. Матерія як філософська категорія.
22. Методологічне значення філософії для медичних наук.
23. Монізм та дуалізм.
24. Мораль і право як форми суспільної свідомості, їх співвідношення.
25. Натурфілософські погляди Дж. Бруно, Г.Галілея.
26. Наука в системі духовної культури.
27. Необхідність, випадковість, свобода.
28. Неотомізм – релігійна філософія ХХ ст.
29. Номіналізм і реалізм в середньовічній філософії.
30. Основне питання філософії, його зміст і структура.
31. Основні етапи розвитку філософії середньовіччя: апологетика, патристика і схоластика.
32. Основні категорії діалектики (загальна характеристика).
33. Основні методи наукового пізнання.
34. Основні принципи пізнавального процесу.
35. Основні форми руху матерії, їх співвідношення.
36. Особливості класичної доби Античної філософії: софісти, Сократ, Платон, Арістотель.
37. Особливості ленінізму, сталінізму, неомарксизму як основних шкіл марксистської філософії.
38. Особливості німецької класичної філософії.
39. Особливості трактування людини, права і держави у середньовічній філософії.
40. Особливості філософії давніх греків. Цілісність світогляду і синкретичний характер знань.
41. Особливості філософської гносеології як теорії пізнання світу.
42. Пантеїстичний характер натурфілософії Дж. Бруно та М.Кузанського.
43. Позитивізм, його основні напрями та сциентичний характер.
44. Політика і право як форми суспільної свідомості, їх співвідношення.
45. Поняття “категоричного морального імперативу” у філософії І.Канта.
46. Поняття буття в філософії. Основні форми буття, їх співвідношення
47. Поняття духовного життя суспільства.
48. Поняття несвідомого в психоаналізі З.Фрейда.
49. Поняття суспільного прогресу, його основні критерії.
50. Предмет філософії медицини
51. Предметно-практичний характер свідомості людини.
52. Принцип географічного детермінізму та розподілу влад в філософії Ш. Монтеск'є.
53. Проблема відчуження в марксизмі. Шляхи його подолання за Марксом.
54. Проблема істини в філософії. Її основні характеристики.
55. Проблема істини у філософії. Критерій істини.
56. Проблема свідомості у філософії. Суспільна та індивідуальна свідомість.
57. Проблема свободи і вибору в екзистенціалізмі.
58. Проблема сенсу життя людини в філософії.
59. Проблема цінностей у філософії.
60. Простір і час як атрибути існування матерії.
61. Протилежність діалектики і метафізики, схоластики, догматизму, еkleктики.
62. Раціоналізм та емпіризм як визначальні напрями філософії Нового часу.
63. Раціоналізм та ірраціоналізм у філософії ХХ ст.
64. Раціоналізм філософії Р.Декарта.
65. Світогляд, його структура та функції.
66. Система абсолютного ідеалізму в філософії Г. Гегеля.
67. Соціально-правові погляди філософів епохи Просвітництва (Вольтер, Руссо, Дідро, Гельвецій, Гольбах).
68. Соціально-філософські погляди Арістотеля.
69. Специфіка міфології як історичного типу світогляду.
70. Специфіка моралі як форми суспільної свідомості.
71. Специфіка політичної форми суспільної свідомості.
72. Специфіка релігії як світогляду.

73. Специфіка філософії як теоретичного світогляду.
74. Специфіка філософського світобачення. Основні функції філософії.
75. Співвідношення політики, релігії і моралі в філософії Н.Макіавеллі.
76. Співвідношення предмету філософії та предмету медичних наук.
77. Співвідношення філософії і релігії як форм суспільної свідомості.
78. Співвідношення формаційного та цивілізаційного підходів до розуміння розвитку людського суспільства.
79. Стихійна діалектика як метод пізнання в філософії Сократа.
80. Структура свідомості. Свідомість і самосвідомість.
81. Структура світогляду. Світовідчуття, світорозуміння та світосприйняття.
82. Сутність і структура суспільної свідомості.
83. Теорія суспільного договору Ж.-Ж. Руссо.
84. Теоцентризм як основний принцип філософії середньовіччя.
85. Філософія Г. Сковороди.
86. Філософія Києво-Могилянської академії (XVI-XVIII ст.).
87. Філософія марксизму: діалектичний та історичний матеріалізм.
88. Філософія українського романтизму (М.В.Гоголь).
89. Філософія Ф.Аквінського.
90. Філософія як особлива форма суспільної свідомості. Предмет філософії.
91. Філософська герменевтика. Філософське поняття культури. Культура як світ людини.
92. Філософсько-світоглядні погляди представників українського національного руху (Т.Шевченко, М.Костомаров, М.Грушевський).
93. Філософсько-соціологічні погляди представників українського демократичного руху (І.Франко, Леся Українка, П.Грабовський, М.Коцюбинський).
94. Форми суспільної свідомості. Поняття ідеології, її роль у суспільстві.
95. Цивілізація як конкретно-історичне буття культури. .
96. Сучасні психологічні теорії (З. Фройд, К. Юнг, В. Франкл, Е. Фром та ін.) та їх значення для медицини.
97. Хвороба та здоров'я як соціокультурні феномени: метафізичний, антропологічний, міфологічний, психологічний аспекти.
98. Проблема гуманізації сучасної медицини. Моделі здоров'я (традиційна наукова, валеологічна, психосоматична, екологічна, біоетична та ін.). 86. Біомедичні дослідження.
99. Філософські передумови виникнення біоетики: внесок філософії життя в розвиток біоетики: біологізм (Ф. Ніцше), інтуїтивізм (А. Бергсон).
100. Цінність філософії для лікаря.
101. Категорії сутності та явища та їх роль у медицині.
102. Смерть як філософське, соціокультурне та медичне явище
103. Основні ідеї феноменології та їх вплив на медичну практику.
105. Проблема сенсу людського існування. Сенс життя і людські цінності. Ієрархія цінностей людського буття.

12. Рекомендована література

Основна (базова)

1. Афанасенко В. С., Горлач М. І., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищої шк.. – Х.: Прапор, 2021. – 679 с.
2. Гатальська С.М. Філософія культури: Підручник для студ. вищих навч. закл. – К.: Либідь, 2018. – 328 с.
3. Ільїн В.В., Кулагін Ю.І. Філософія: Підручник для вищ. навч. закл.: В 2 ч.. – К.: Альтерпрес, 2020. – 480 с.
4. Історія української філософії: Підручник для студ. вищих закладів освіти. – К.: Академвидав, 2019. – 624 с.
5. Історія української філософії: Підручник для студ. вищих закладів освіти. – К.: Академвидав, 2019. – 624 с.

6. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. – 3. вид., випр., доп. – К.: Академвидав, 2018. – 592 с. **Шифр Ю/П776**
7. Філософія як історія філософії: підручник / За ред. В.І.Ярошевця. – К.: Центр учбов. л-ри, 2021 – 648 с.
8. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Л. В. Губерський та ін. ; за ред. Л.В. Губерського]. – Х. : Фоліо, 2019. – 509 с.
9. Щерба С. П. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Щерба, О. А. Заглада ; за ред. д-ра філос. наук, проф. С. П. Щерби. - Житомир : Полісся, 2021. - 547 с.

Допоміжна

10. Андрущенко В.П. Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. – К.: «Генеза», 2003. – 368 с.
11. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: Навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини “Україна”. Інститут дистанційного навчання. – К.: Університет “Україна”, 2011. – 211 с.
12. Вовк В.М., Петрова Г.М., Черней В.В. Історія філософії: опорний конспект: К.: Атіка, 2012. – 275 с.
13. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. – К.: Вища освіта, 2005. – 543 с.
14. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. – 3-є вид. – К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. – 422 с.
15. Губар О.М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: навч. посібник. К.: Центр учбов. л-ри, 2012 – 416 с. **Шифр Ю/Г-93**
16. Губерський Л.В., Надольний І.Ф., Андрущенко В.П., Розумний В.П., Бойченко В.П. Філософія: Навч. посібник / І.Ф. Надольний (ред.). – 5 вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2005. – 456 с. **Шифр Ю/Ф561**
17. Кирильчук В.Т., Решетов О.О., Стежко З.В., Стежко Г.П. Філософія в короткому викладі: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. – 2.вид., доп. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2005. – 187 с.
18. Табачковський В.Г., Булатов М.О., Хамітов Н.В. та ін. Філософія: світ людини. Курс лекцій: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. – К.: Либідь, 2003. – 432 с.
19. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. – К.: Україна, 2001. – 512 с.
20. Ренч Т. Конституція моральності. Трансцендентальна антропологія та практична філософія.- К.: Дух і літера, 2010.
21. Москаленко В.Ф., Попов М.В. Біоетика: філософсько-методологічні та соціально-медичні проблеми / Москаленко В.Ф., Попов М.В. — Вінниця: Нова книга, 2005.—218 с.
23. Сьогодення і біоетика/Ред. Ю.І. Кундієва та ін. – К.:ВД „Авіценна”, 2011. - 400 с

Інформаційні ресурси:

24. Довідковий сайт. <http://history.franko.lviv.ua>
25. Першоджерела та наукова література в галузі української культури та історії. <http://litopys.org.ua>
26. Окинавская хартия глобального информационного общества. <http://www.iis.ru/library/okinawa/charter.ru.html>.
27. Handbook of Global Bioethics/Ed. by ten Have, Henk, Gordijn, Bert. - Springer Press. – 2014.-1685 p. <http://link.springer.com/referencework/10.1007%2F978-94-007-2512-6>